

SUND KOMMUNE

EIGARSKAPSMELDING

Mars 2016

**Prinsipp og rammer for styring av
heil- eller deleigde selskap**

Vedteken i Sund kommunestyre: 2016

1. Innleiing:

Sund kommunestyre handsama hausten 2011 framlegg til eigarskapsmelding. Meldinga gav eit oversyn over dei selskapa kommunen hadde interesser i – og drøfta korleis kommunestyret kunne sikra ein tydelegare eigarstrategi.

Meldinga som no er utarbeidd er tydelegare på prinsipp og rammer i høve til kommunal deltaking i selskap.

2. Kvifor skal kommunen ha interesser i selskap ?

Sund kommune meiner det prinsipielt kan vera rett å organisera kommunale eller forretningsmessige oppgåver i selskap utanfor den ordinære kommunale forvaltninga dersom dette kan vera fordelaktig for å oppnå vedtekne politiske mål. Val av oppgåver selskapet skal løysa og kva selskapsform som skal veljast skal byggja på ei konkret vurdering i kvart einskild tilfelle der eige selskap kan vera aktuelt.

Sund kommune meiner og det kan vera prinsipielt rett å løysa oppgåver i samarbeid med andre kommunar eller private føretak innanfor ramma av eige selskap - dersom det kan sikra at vedtekne politiske mål vert oppnådd.

Skiping av eigne selskap for å løysa kommunale oppgåver kan vera aktuelt der ei slik løysing kan gje betre tilgang på kompetanse, der organiseringa kan gje meir kostnadseffektiv drift eller der «bestillar – utførar»-rollene blir tydelegare enn innanfor kommunen sin eigen organisasjon.

Oppgåver som i det vesentlege har forretningsmessig karakter skal som hovudsak organiserast innanfor ramma av eigne selskap.

Motiva for å skipa eige selskap kan vera som fylgjer:

Finansielt motivert. Selskap der motiv og hovudgrunngeving for eigarskap er høve til å få økonomisk utbytte av innskoten kapital og samstundes avgrensa kommunen sin økonomiske risiko. Føremålet for eit slikt selskap er forretningsmessig orientert og bedriftsøkonomiske kriterium for lønsemd ligg til grunn for selskapet sitt arbeid.

Politisk motivert. Selskap der motivet for etableringa er grunngeve med eit ynskje om å posisjonera kommunen eller regionen – og å arbeida for mål knytt til samfunnsutviklinga. Verken økonomi eller omsynet til tenesteyting er grunngeving for slikt selskap.

Effektivisering av tenesteproduksjon. Selskap der motivet i hovudsak er eit mål om meir effektiv tenesteproduksjon og ei betre forvaltning av anleggsmidlar enn det kommunen reknar med å få til i eigen organisasjon.

Samfunnsøkonomisk motivert. Selskap der motivet er å oppnå samla sett meir samfunnsøkonomiske gunstige organisering og resultat ved gjennomføring av offentlege oppgåver. Offentleg engasjement og styring i oppgåveløysinga vil stå sentralt i grunngevinga for slike selskap.

3.Val av selskapsform.

Fylgjande selskapsformer er aktuelle:

Aksjeselskap (AS).

Aksjeselskap vert oppretta og drive etter Lov om aksjeselskap.

Eit aksjeselskap er eit eige rettssubjekt og kan ha ein eller fleire eigarar.

Selskapsforma kan vera tenleg dersom ein ynskjer å ha ulike grupper av eigarar eller leggja til rette for at fleire – både fysiske og juridiske personar, kan vera eigarar.

Lova set krav om ein minste eigenkapital i selskapet. Eigenkapitalen skal til ei kvar tid vera forsvarleg i høve til omfanget på selskapet si drift. Eigarane er normalt ikkje ansvarlege for selskapet sine plikter. På den andre sida rår eigarane heller ikkje fritt over selskapet sine inntekter og eigardeler.

Eigarskapen vert forvalta gjennom generalforsamlinga i selskapet. Der kan eigarane gjennom vedtekter, instruksar og andre vedtak fastsetja rammer for styret og dagleg leiar si leiing av selskapet. Generalforsamlinga vel styret i selskapet.

Styret har det overordna ansvaret for forvaltninga av aksjeselskapet – og for at det vert drive i samsvar med selskapet sitt føremål og innanfor rammene lovgjevinga set.

Aksjeselskap er aktuelt å nytta der det vert vurdert som tenleg for å løysa forvaltningsmessige oppgåver og for å løysa oppgåver av heil eller delvis forretningsmessig karakter. I selskap som skal driva forvaltning på vegne av kommunen, skal kommunen (kommunane) som hovudregel eiga 100 % av aksjane.

Kommunestyret skal sjå til at aksjeselskapa har vedtekter som gjer klart greie for kva selskapet sine forretningsmessige rammer skal vera.

Interkommunale selskap (IKS).

Interkommunale selskap vert oppretta og drive ut frå Lov om interkommunale selskap.

Samarbeid mellom fleire kommunar (og fylkeskommunar) kan organiserast som interkommunale selskap (IKS). Interkommunale selskap er egne rettssubjekt – rettsleg og økonomisk skild frå deltakarkommunane. Kvar av deltakarane har eit uavgrensa ansvar for sin del av selskapet sine samla forpliktingar.

Selskapet sitt øvste mynde er representantskapet. Representantskapet er eigarane sitt organ – og deltakarkommunane sitt eigarmynde ligg til representantskapet. Her kan deltakarkommunane gjera vedtak som er bindande for styret – og også omgjera vedtak som styret har fatta. Slik sett har deltakarkommunane større påverknad på styringa av selskapet enn det som er tilfelle i aksjeselskap.

Selskapsforma er mest aktuell der økonomisk utbytte av drifta ikkje er eit mål.

Kommunestyret skal sjå til at det er fastsett ei selskapsavtale som er tydeleg på selskapet sitt formål og rammer.

Kommunalt føretak (KF).

Kommunalt føretak skal opprettast og drivast etter reglar i kommunelova.

Kommunalt føretak er ein del av kommunen som rettssubjekt – og har ikkje økonomisk sjølvstende. Reglane om kommunale føretak tek særleg sikte på å gje eit alternativ for meir sjølvstendig organisering av kommunale oppgåver. Kommunale tenesteeiningar kan tinga tenester frå eit kommunalt føretak etter behov.

Føretaket vert leia av eit styre og ein dagleg leiar. Leiaren rapporterer til styret – og ikkje til rådmannen. Rådmannen har uttalerett i saker som føretaket ynskjer fremja for politisk handsaming.

Det kommunale budsjettet set rammer for verksemda føretaket driv – og styret er bunde av vedteke budsjett.

Kommunalt føretak vert som regel nytta i samband med oppgåver som inneber både samfunnsmessige og forretningsmessige omsyn. I hovudsak vert kommunalt føretak nytta i forretningsdrift som normalt ikkje er i konkurranse med private leverandørar.

Kommunestyret skal sjå til at godkjende vedtekter fastset oppgåvene og rammene for drift av føretaket.

Interkommunalt samarbeid.

Kommunelova § 27 har reglar om samarbeidsavtaler mellom kommunar (og fylkeskommunar) når samarbeidet er organisert med eit eige styre. Styret vil ha eit avgrensa avgjerdsmynde knytt til verksemda si drift og organisering. Det må lagast vedtekter for eit slikt interkommunalt samarbeid.

Interkommunalt samarbeid kan og organiserast etter «vertskommunemodellen». I den modellen har ein kommune driftsansvaret og budsjettansvaret. Dei andre deltakarane i samarbeidet refunderer utgifter etter ei fordeling som er fastsett i samarbeidsavtala. Ofte vert det oppretta eit

rådgjevande organ med deltakarar frå samarbeidskommunane for å fylgja verksemda etter denne modellen. Rådet har ikkje styringsrett.

Kommunestyret må godkjenna samarbeidsavtaler/vedtekter for interkommunalt samarbeid.

Stiftingar.

Stiftingar vert oppretta og drive etter Lov om stiftingar.

Ei stifting er ein formuesverdi som stiftarane har sett av for å fremja eit nærare fastsett føremål. Stifting vert ofte nytta som organisasjonsform for verksemder av ikkje-økonomisk karakter, spesielt med eit sosialt eller kulturelt føremål.

Kommunar kan åleine eller i lag med andre oppretta stiftingar. Stiftingar er egne rettssubjekt, men har ingen eigar («stiftinga eig seg sjølv»). Kommunen har difor ingen direkte styringsrett for stiftingar – og kan heller ikkje henta ut midlar frå ei stifting som kommunen har oppretta.

Stiftinga vert leia av eit eige styre. Styret vel sjølv medlemmer til styret i medhald av vedtektene.

Stiftarane fastset normalt vedtekter for stiftinga. Vedtektene kan gje føringar for korleis styret skal vera samansett. Styret kan fremja endringar i vedtektene. Før slike vedtektsendringar vert godkjende av Stiftingstilsynet, vert det kravd dokumentasjon på at stiftarane ikkje har merknader til endringane.

Kommunestyret skal godkjenna vedtekter for stiftingar der kommunen er med på å oppretta stiftinga.

4.Mål og strategi for selskapa.

Det ligg til dei formelle organa i selskapa å vedta mål og strategiar for selskapa si verksemd. Kommunestyret må kunna gå ut frå at generalforsamlingane i aksjeselskapa, representantskapet i interkommunale selskap og styret i kommunale føretak sikrar at det finst oppdaterte styringsdokument for selskapa.

Kommunestyret legg til grunn at styringsdokumenta i det minste skal innehalda tydelege formuleringar om:

- Føremålet til selskapet
- Eigarstrukturen
- Langsiktige forvaltnings- og forretningsmessige mål
- Risikovilje og risikoeksponering – og verknad for eigenkapitalbehovet
- Prinsipp for utbetaling av utbytte til eigarane
- Prinsipp for fastsetting av kvalitet på tenester eller produkt
- I kva grad kommunen kan krevja spesielle leveringsvilkår frå selskapet
- Prinsipp for lønsfastsetting for leiinga i selskapet
- Mål for sikring av selskapet sitt omdømme
- Prinsipp for korleis selskapet vil dokumentera i kva grad kundane er nøgde med tenester og produkt

Kommunen sine valde representantar til generalforsamlingar, representantskap og styre har ansvar for at desse føresetnadene vert fylgde opp.

5.Ulike roller.

Sund kommune legg vekt på at prinsippet om at bestillar/utførar-modell vert lagt til grunn for fastsetting av oppgåve- og ansvarsdeling mellom kommunen og selskapet. Dette prinsippet skal og leggjast til grunn når ein vel kommunen sine representantar til styrande organ i selskapa. Prinsippet skal og visa klart att i selskapet sine vedtekter.

Sund kommune legg til grunn at val av eigarrepresentantar skal medverka til at det vert sikra tilfredsstillande styring og kontroll i selskapa. Difor er det viktig å unngå rollekonfliktar for dei som vert valde.

Sund kommune legg til grunn at organisering av selskap på sida kommuneorganisasjonen skal medverka til at kommunen får tilgang til kompetanse og fagmiljø som det normalt ikkje finst innanfor eigen organisasjon. Det skal difor leggjast vekt på kompetanse når kommunen sine eigarrepresentantar skal vera med på å velja styremedlemmer i selskapa. Kompetanse må vurderast opp mot selskapet sitt formål og oppgåver slik det kjem fram i vedtektene. Det er eit mål å sikra komplementær kompetanse i styra.

Aksjeselskap.

Ordføraren er generalforsamling i selskap der Sund kommune er eineaksjonær. Ordføraren møter på generalforsamlinga og stemmer for kommunen sin eigardel i selskap der kommunen er deleigar.

Ved val av styre i aksjeselskapa vil det normalt vera ein valkomité som legg fram tilråding på kandidatar. Ordføraren må få høve til å gje sine vurderingar i samband med valkomiteen sitt arbeid.

I dei selskapa der Sund kommune er eineigar eller majoritetseigar skal styremedlemmene ikkje veljast blant medlemmene i formannskapet. Kommunen si administrative leiing skal heller ikkje kunna veljast inn i styra i desse selskapa.

Sund kommune legg til grunn at det vert vedteke instruks for styret – jfr. aksjelova §6-23. Instruksen skal mellom anna vera tydeleg på prinsipp for styreevaluering og evaluering av dagleg leiar. Slik evaluering skal vera tilgjengeleg for selskapet sin valkomité.

Dagleg leiar i aksjeselskap som er heil- eller deleigd av Sund kommune kan ikkje vera medlem i Sund kommunestyre.

Interkommunalt selskap.

Kommunestyret skal velja kommunen sine representantar til representantskapet i selskapet. Sund kommunestyre legg til grunn at medlemene i representantskapet vert valde mellom kommunestyrerepresentantane. Kommunen si administrative leiing skal ikkje veljast inn i styra .

I prosessen før val av styre skal det normalt oppnemnst ein valkomité. Ordføraren må få høve å gje sine vurderingar i samband med valkomiteen sitt arbeid.

Sund kommune legg til grunn at det vert vedteke instruks for styret. Instruksen skal mellom anna vera tydeleg på prinsipp for styreevaluering og evaluering av dagleg leiar. Slik evaluering skal vera tilgjengeleg for selskapet sin valkomité.

Dagleg leiar i interkommunalt selskap der Sund kommune er medeigar kan ikkje vera medlem i kommunestyret for nokon av eigarkommunane.

Kommunalt foretak.

Kommunestyret vel styre – jfr. kommunelova § 65.

Dagleg leiar i kommunalt føretak skal ikkje vera medlem i Sund kommunestyre.

6.Kommunikasjon.

Sund kommunestyre legg til grunn at det skal etablerast god løpande kommunikasjon mellom kommunen som eigar og selskapa. Kommunikasjonen skal gjennomførast på ein strukturert måte gjennom:

- Fast formell rapportering mellom selskap og eigar – medrekna årsmelding
- Eigarmøte
- Spesielle orienteringar frå selskapet si leiing til administrativ og politisk leiing i kommunen
- Orienteringar (meldingar) frå selskapet si leiing til kommunestyret

- Informasjon frå selskapet si leing til aktuelle tenestebrukarar

Kor ofte og kor formelle dei ulike delane av kommunikasjonsgjennomføringa skal vera, vert avklara med kvart selskap.

Det er styret i selskapa som har ansvaret for at kommunen sitt krav til kommunikasjon frå selskapet til eigar vert fylgd opp. Rådmannen har ansvaret for at kommunen sitt definerte bidrag til kommunikasjon med selskapa vert fylgd opp.

7.Administrasjon av eigarskapsmeldinga.

Rådmannen har ansvaret for at prinsippa for kommunen si eigarstyring vert formidla og ajourført etter behov.

8.Oversyn over selskap Sund kommune har eigarinteresser i.

Aksjeselskap.

Biblioteksentralen AL (Sund sin eigardel – 4 aksjar ut frå tal innbyggjarar)

BIR AS (Sund sin eigardel – 1.83 %)

BKK AS (Sund sin eigardel – 1.08 %)

Business Region Bergen AS (Sund sin eigardel - 2 %)

Gode Sirklar AS (Sund sin eigardel – 25 %)

Norsk Bane AS (Sund sin eigardel – 0.1 %)

Sund Vatn og Avlaup AS (Sund sin eigardel – 100 %)

Trigger AS (Sund sin eigardel – 4.37 %)

Interkommunale selskap IKS

Bergensområdet Hamn IKS (under skiping – avløyser BOH) (Sund skal eiga - %)

Interkommunalt arkiv i Hordaland IKS (Sund sin eigardel – 3.73%)

Sotra brannvern IKS (Utviding på gang) (Sund sin eigardel – 21.52 %)

Kommunale foretak.

Sund Eignedomsutvikling KF

Formelle interkommunale samarbeid.

Bergen og omland friluftsråd (Kommunelova § 27).

Vertskommunesamarbeid.

Kemnarkontoret (Fjell kommune vert)

Sotra Legevakt (Fjell kommune vert).

Aktuelle stiftingar.

Nordsjøfartsmuseet

Johannes Kleppevik Minnefond

Stiftinga Kystsogevakene

Trellevik Kystkultursenter

Marsteinen fyr

Pensjonskasse.

KLP - kommunane har skote inn eigenkapital - og er både eigarar og kundar

Interesseorganisasjonar.

Kommunenes Sentralforbund (KS) – eigd av kommunane

Vest Næringsråd (VNR)